

*Dějiny
Salvátorského
sboru*

1782 - 2008

Dějiny Salvátorského sboru 1782 - 2008

© 2013 MUDr. Adolf Kocna

Vydal
Zalomil

Farní sbor ČCE v Praze 1 - Staré Město, U Salvátora
Hugo Švec

*Jen se zeptej předešlého pokolení,
a co vyzkoumali jejich otcové, buď hotov slyšet.
Jsme tu jenom od včerejška, nic jsme nepoznali,
naše dny jsou na zemi jen stínem.
Oni tě však poučí, řeknou ti všechno,
a ze svého srdce pronesou řeč.*

Jb 8,8-10

Byl jsem požádán, abych sepsal dějiny našeho sboru. Shromáždil jsem všechn dostupný materiál ve vlastním sboru, na seniorátě i v synodní radě, doplnil jej i informacemi, které mi poskytli potomci salvátorských farářů, někteří starší presbyteri současní i bývalí a i jiní členové sboru.

Přesto zůstávají určité mezery. Základní informace o sboru však jsou zachyceny.

V stručném přehledu života salvátorského sboru jsem pominul oblasti, o nichž jsem neměl informace a k nimž jsem neměl ani kvalifikaci, tedy finance a hospodaření, chrám a jeho postupné úpravy, církevní zpěv a hudba, vztahy k sousedním sborům naší církve i vztahy ekumenické.

Podávám zde pouze svůj pohled - nejprve konfirmanda, pak sdruženice, učitele Nedělní školy, katechety, presbytera a kurátora i své ženy Marty, rozené Hrejsové, která byla od dětství členkou sboru, sdruženkou, posléze učitelkou NŠ a konfirmandů, katechetkou, sborovou sestrou a členkou křesťanské služby. Věnoval jsem se dějinám sboru, ne dějinám kostela.

MUDr. Adolf Kocna

1. Vznik prvního evangelického sboru v Praze

Po vydání „Tolerančního patentu“ 13.10.1781 císařem Josefem II. se ještě v témže roce přihlásilo na venkově dost lidí (požadavek byl 100 rodin) a bylo založeno 6 sborů (5 helvetského vyznání a 1 augsburského).

V Praze vznikla v červenci 1782 německá vojenská církev, což patrně povzbudilo i české evangelíky, takže se konečně v listopadu 1782 (kdy na venkově vzniklo již 66 sborů) podařilo dát dohromady 95 českých rodin a za pomoci 11 německých byl založen sbor augsburského vyznání.

V Praze samé (3 pražská města měla dohromady asi 80.000 obyvatel) však z toho žilo jen 36 osob, ti ostatní byli z okolních 36 vesnic, vzdálených až 6 hodin cesty! Tito zakladatelé byli převážně chudí lidé. První modlitebnu si upravili v domě v Truhlářské ulici (pomocí darů z ciziny) v r. 1784. Prvním farářem byl Slovák Markovic z Maďarska. Početně rostl sbor pomalu a to jen filiálkami v stále vzdálenějších obcích: 1783 Beroun a okolní obce, 1784 Rybníky a Milešov na Dobříšsku. V Praze nepřistoupil nikdo.

Bohoslužby v Praze byly prosté podle reformovaného způsobu, české bez varhan, křížů a obrazů, německé s varhanami a s krucifixem, liturgií a hostiemi. 1788 bylo v Praze jen 45 českých a 57 německých evangelíků a.v.

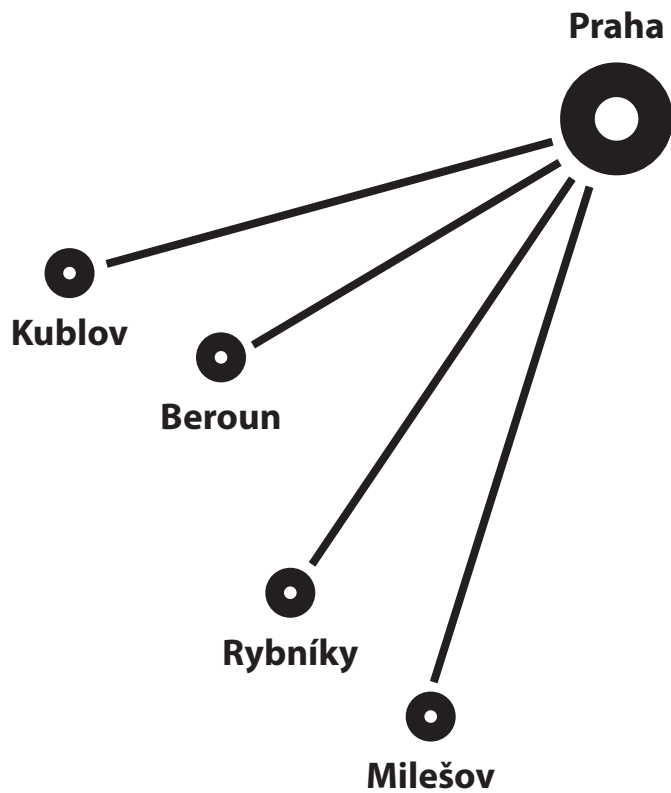
Po 10 letech, tj. r. 1791 bylo v pražském sboru 23 českých rodin (56 duší), v bližším i vzdálenějším okolí Prahy (v 68 obcích) dalších 200 rodin (628 duší), v berounské filiálce v 6 obcích 15 rodin (55 duší), v dobříšské (tj. v Rybníkách) v 26 obcích 76 rodin (266 duší), ve vorlické v 11 obcích 32 rodin (110 duší), celkem tedy 1060 až 1085 duší v 132 obcích, na západ přes 50 km, na jih až přes 100 km vzdálených.

To bylo výsledkem heroické aktivity našeho prvního faráře, který však již ve svých 41 letech v r. 1793 umírá na souchotiny - do roka pak umírá i jeho vdova a jedno z dětí. Markovic napsal také kancionál o 157 písních a řadu apologetických spisů pro přistupující evangelíky.

Za 10 let bylo pokřtěno jen 23 dětí - 3 - 4 násobek byl křtěn katolicky. Konfirmandů bylo celkem 26 (včetně německých). „Sbor zanikal v moři katolictví“ (Bednář).

Pražský sbor a.v. 1782-91

Počty duší

	1782	1791
Praha	36	56
okolí Prahy	238	628-650
Beroun s okolím	32	55
Dobříšsko	0	266
Orlicko	0	110
	306	1060-1085

2. Český sbor a.v. v Praze 1846 - 1861

1846 se našlo již 100 rodin h.v. a mohli založit svůj vlastní sbor. Získali k tomu kostel sv. Klimenta (z počátku 13. století). Ke sboru a.v. pak patřilo jen 442 duší, v Praze jen 40.

1846 se oddělili evangelíci helvetského vyznání,

1851 se osamostatnila jižní část sboru a.v. a postavili si nový kostel

v Rybníkách u Dobříše. Tím klesl počet členů sboru a.v. na 540 duší, z toho v Praze jen 114, v 62 okolních obcích dalších 426.

Farářem byl v tomto období Jakub Beneš, kurátorem Matěj Řehák.

Salváterský kostel patřil až do r. 1857 mincovně. Ta jej nechala značně zchátrat.

3. 1861 – 1918: Opět získaný kostel salvátorský

Protestantský patent 1861 zrovnoprávnil všechny církve a za finanční podpory Gustav-Adolfského spolku se podařilo získat zpustlý kostel u Salvátora, který před 250 lety postavili němečtí luteráni. Charakteristiku sboru té doby popisuje devátý jeho farář Ferdinand Hrejsa: „Sboreček bázlivý, duchovně slabý, nedosti obětavý, rozsetý daleko v okolí, odkázaný na podporu bratří z ciziny ...“ Po značných úpravách byl r.1865 chrám opět otevřen.

„Získání chrámu salvátorského bylo pro sbor a.v. velikou vzpruhou a povzbuzením. Sbor přesto neozdravěl.

Nebylo pravé obětavosti a pravého sborového života, sbor činil dojem mdlého života. Duchovně sbor nevzkvátal. Ve staršovstvu byly poměry málo bratrské, obětavost byla nepatrná.“ (Bednář). K větší rekonstrukci chrámu došlo až v r.1911.

V tomto období došlo k velkému růstu sboru, a to jak početně - zhruba na čtyřnásobek - tak územně: sbor dosahoval až k české západní hranici!

V té době měl sbor 2335 duší, ve filiálkách v Berouně a v Plzni dalších 620. Ve vlastní Praze jich bylo 603, zde k růstu počtu nedošlo. Získáním kostela získal sbor své dodnes užívané jméno.

4. 1918 – 1921: Znovu spojený sbor a.v. a h.v. do ČCE

Koncem první světové války byl salvátorský sbor a.v. v čele se svými faráři dr. Ferdinandem Hrejsou a lic. Josefem Lukáškem jedním z ohnisek sjednocovacích snah se sbory h.v. do společné jedné církve, navazující na historické české protestantství, tj. na Jednotu Bratrskou a církev podobojí (utrakvistickou). 17.12.1918 došlo ke sjednocení 28 sborů a.v. s 34.000 členy a 89 sborů h.v. s 126.000 členy a vznikla Českobratrská církev evangelická.

„Perličky“

1. 1781 V tehdejších 3 pražských městech (Staré, Nové a Menší) /s cca 80.000 obyvateli/ se nenašlo potřebných 100 českých rodin - vypomohlo 11 německých.
2. Ve městech samých bydlelo jen 36 osob (tj. 0,04 % obyvatel tehdejší Prahy!) - v 68 obcích okolo ten zbytek - do Prahy až 6 hodin cesty! (a byli to jen chudí!); byl tedy pražský sbor patrně nejchudší evangelický sbor vůbec. Luteráni platili své duchovní méně než reformovaní!
3. Do pražského sboru se hlásili lidé z Berounska a z Dobříšska, tam se dostal farář nejméně 4x za rok - doprava kočárem s koňmi.
4. První farář to vydržel 10 let, pak umřel na souchotiny. (všichni salvátorští faráři umřeli v zimě, nejčastěji v únoru).
- 4a. Za církevní úkony (vysluhování svátostí a svátostí) se platila tzv. „štóla“ katolickému faráři ne za duchovní úkon, ale jako příspěvek knězi a na kostel, a to až do r.1849.
5. Teprve o 80 let později si sbor (s pomocí německých evangelíků) mohl koupit zchátralý kostel, který těsně před bitvou na Bílé hoře němečtí evangelíci postavili - tedy náš Salvátor.
6. K početnému vzestupu sice již začalo docházet už po „protestantském patentu“ 1861, ale významný byl až po vzniku ČSR při masovém opouštění římskokatolické církve v hnutí „pryč od Říma“. (Z římskokatolické církve odešlo přes půl druhého milionu lidí, do ČCE jich vstoupilo cca 80.000).
7. Salvátorský sbor v té době dosáhl až 12.000 členů v celkem 22 kazatelských stanicích a 4 filiálních sborů na západ a jih od Prahy, kde předtím nebyl ani jeden protestantský sbor. V západních a jihozápadních Čechách nebyl (dle Bednáře) vůbec toleranční patent vyhlášen! Císařský patent nevyhlašoval stát ani jeho úředníci, ale místní „vrchnost“ - a ani jeden šlechtic v Čechách ani na Moravě se katolictví nezřekl! (V Praze jich k Salvátoru přistoupilo na 2000) Na území sboru vzniklo během 10 let 15 samostatných sborů, z toho 4 v Praze samé.
8. Lví podíl na tom měl salvátorský farář St. Čapek, který přednášel, kázal, učil náboženství, v 19 školách s více než 20 katechetů - pro více než 450 dětí) (sám dle svého sdělení získal 4 500 duší!), měl řadu vikářů (13), psal stručné i rozsáhlé publikace. Byl naším nejdéle působícím farářem - tj. 38 let. Druhým nejdéle působícím duchovním byl M. Krejčí, nejdříve předseda Sdružení mládeže, pak katecheta (v době studia teologie), pak vikář a nakonec farář.
9. Rozsáhlou činnost měl odbor pro chudé (tj. dnešní křesťanská služba) tehdy s 72 pracovníky, který též zajišťoval dětem letní prázdniny na venkově (kolem 80).
10. Salvátorští faráři a presbyteři byli též po celou dobu ČCE členy vedení, tj. synodní rady a seniorátu.

Salvátorový farář dr. Hrejsa se stal místopředsedou a salvátorský presbyter JUDr. Josef Král členem nejvyššího orgánu církve, tj. synodního výboru (oba až do r. 1932). Salvátorský kostel poskytl též první útočiště - sakristii - nově vzniklé (1919) Husově bohoslovecké fakultě, na níž dr. Hrejsa působil jako profesor; byl proto uvolněn z povinností duchovního správce sboru. Vikářem byl u nás v této době J.L. Hromádka. Po odchodu Lukáška, který byl plně zaměstnán svou funkcí polního kuráta, byl farářem 1920 zvolen Stanislav Čapek, který byl dosud farářem reformovaného sboru v Kladně a brzy poté i prvním pražským seniorem.

1918 byly v Praze jen 3 sbory ČCE - Salvátor, Kliment a Vinohrady;

1920-21 došlo v k tzv. rozhranění pražských sborů; dosud byly sbory v Praze založeny na principu konfesi-
jním - tj. augsburské (luterské) a reformované (kalvínské). K Salvátoru (a.v.) patřili členové ze Starého (105 duší)
i Nového Města (256), z Malé Strany (81) a Hradčan (12), Josefova (11), Vyšehradu (10), Holešovic (181), Libně
(121) - tedy v Praze celkem 777 duší, dále ze Smíchova (256), Dejvic (42), Bubence (75), Vinohrad (301), Vršovic
(146), Žižkova (304), Nuslí (79), v Podbabě, Šárce a Lysolajích (74) - z tehdejší Velké Prahy byli členové z cca 100
obcí. Po rozhranění došlo k soustředění na menší území: Staré město, Josefov, malá část Nového města, Malá
Strana, Hradčany, Bubeneč, Dejvice, Břevnov, Střešovice, Ruzyně, Šárka, Podbaba, Lysolaje; z bývalého sboru se
však Salvátora přidrželo přes 500 členů, bydlících mimo nové hranice sboru. K Salvátoru patřily kazatelské stan-
ice Beroun (včetně Karlštejnu), Plzeň, Příbram - Rybníky.

(Schema 1 a graf 3)

1921 došlo v ČSR k sčítání lidu, což provázelo silné přestupové hnutí s hesly „Pryč od Vídně“ a „Pryč od Říma“.
Z římskokatolické církve tehdy vystoupilo 1 700 000 osob, (dle SÚS 1,388.000) z nichž přes polovinu zůstalo bez
vyznání. Asi 800.000 se jich přihlásilo do nově vzniklé církve československé, do ČCE jich přistoupilo 80 000 až
90 000, takže naše církev vzrostla asi o 60 % prakticky přes noc.

Farář Čapek zahájil přednášky pro zájemce, psal informační publikace a knížky (viz přehled v dodatku) a již
v lednu v několika dnech se k salvátorskému sboru přihlásilo 800 lidí, do konce roku 1083. (Sám uvádí, že pro
svůj sbor získal 4 500 duší!) Řada z nich opět časem odcházela nebo zůstala jen mrtvými údy. Na území, které
patřilo salvátorskému sboru, bylo přestupové hnutí nejsilnější. V žádné jiné zemi v Evropě k obdobnému hnutí
nedošlo.

„Vlivy války a ruch politického, spolkového a hospodářského života podlomily pravidelnou návštěvu služeb
Božích u většiny údů. Klesalo svěcení neděle. Stůl Páně byl opuštěn. Biblické hodiny řídce navštěvovány.
Z mládeže byla jen malá menšina získávána pro další vzdělání ve
sdruženích. Mravní úroveň sborů klesala. Zvláště povážlivě se rozmohly rozvody manželství. Bylo zřejmé, že
zbožnost a církevnost ve srovnání s předválečnou dobou upadá“ (Řičan).

5. 1922 - 1939: Za první republiky

1922 bylo zvoleno staršovstvo (16 mužů a 3 ženy) v čele s kurátorem dr. Králem. Převážná většina nebydlela v obvodu přiděleném sboru novým rozhraničením. (Bylo nám přiděleno: Staré město, Malá Strana, Josefov, část Hradčan, část Nového města, část Bubenče a část Dejvic - mapa 4). Jen jeden starší na Starém městě a dva na Letné. V Nedělní škole vyučuje mládež, od r. 1923 ve více skupinách. Vedle sdružení mládeže založen též dorost. V době přestupového hnutí sbor postupně vzrostl v Praze a okolí o cca 2000 duší, v obvodu působení salvátorského sboru byly založeny kazatelské stanice v Břevnově (1923), Dejvicích (1925), ve Hvozdnici a Štěchovicích (1922). Kazatelské stanice v Plzni (1921), na Smíchově (1924), ve Hvozdnici (1929) se staly samostatnými sbory, Břevnov sborem filiálním (1930), 1939 se osamostatnil filiální sbor Beroun. Celkem vzniklo v průběhu nejbližšího desetiletí na salvátorském „území“ 15 samostatných sborů.

Salvátorský sbor vzrostl od r. 1918 z 2700, na 3604 v r. 1921; na území nových hranic jen 1575, ale přes 500 členů se přidrželo salvátorského sboru, ač patřili podle nového rozhraničení jinam.

(tab. 1 a 2, graf 2 a 3, mapy 2 a 3)

Od Prahy na západ, na jih a sever neexistovaly za Rakouska žádné české evangelické sbory, ani a.v. ani h.v. Na severu byla začátkem 20. století jen kazatelská stanice v Lounech, patřící reformovanému sboru v Roudnici, a rozsáhlá diaspora severně a západně, na niž pak navázalo přestupové hnutí.

Jih a západ byl pouze zajištěn v kazatelské stanici Beroun a ve sboru v Rybníkách, patřících do oblasti luterského salvátorského sboru. Dalším rozšířením byla začátkem 20. století kazatelská stanice Plzeň, která se stala ohniskem obrovské vlny vzniku sborů na rozsáhlém území v době přestupového hnutí.

(mapa 3 a 4 + plánek 1)

1922 pracuje ve sboru 72 členů v odboru sociální péče, Jeronýmova jednota má 300 členů.

1924 byly na území sboru mateřského a sborů filiálních 3 Nedělní školy s 12 učiteli. Biblické hodiny se konaly na 4 místech.

Na vyučování náboženství v obecných a středních školách bylo v r. 1927 vyučováno celkem 452 dětí v 19 školách; v r. 1939 se náboženství učilo v 16 školách ve 42 odděleních podle věku a v menší míře i dle pohlaví.

6. 1939 - 1945: Za okupace a za války

1939 byl salvátorský sbor již jen velkoměstským sborem - jedním z 10 sborů tehdejší Prahy. Měl již jen jednu kazatelskou stanici - Bubeneč - Dejvice.

Nacistická okupace náš sbor přímo postihla: 10 popravených a 12 padlých v květnovém povstání; každá pátá rodina měla někoho ve vězení či v koncentračním táboru. „Tíseň válečné doby vedla lidi k hledání útěchy a posily v chrámech a modlitebnách. Nikdy nebyly bohoslužby a jiná shromáždění církve tak navštěvovány, jako v této době. Po ukončení války ovšem tato vlna zase opadla“ (V. Hájek).

1943 byl St. Čapek německými okupanty penzionován (bylo mu 60 let) a vypovězen z Prahy (pro jeho odpor k nacismu a rasismu a protože pomáhal židům a křtil je) a salvátorským farářem byl zvolen Miroslav Krejčí, který zde byl 1930-32 vikářem. Tehdejší kurátor Ing. Cyril Ursíny, protože byl jeho tchánem, resignoval a kurátorem byl zvolen znovu jeho předchůdce dr. Král (který byl 1939-45 opět členem synodní rady).

7. 1945 - 1989: Po válce a za totality

Po osvobození v květnu 1945 se vrátil farář St. Čapek a věnoval se salvátorskému sboru až do svého odchodu na odpočinek v r. 1958. Farář M. Krejčí pečoval v tomto období hlavně o kazatelskou stanici v Dejvicích a převzal pak péči i o mateřský sbor.

Oba faráři bydleli dosud v salvátorském kostele v pravé postranní lodi ve dvou patrech nad sebou. V létech 1952-56 byla provedena rozsáhlá rekonstrukce: byly otevřeny postranní lodě a galerie, byl též odstraněn oltář s obrazem Ježíše s kalichem (věnován sboru v Huslenkách). Po dobu rekonstrukce byly nedělní bohoslužby u Martina ve zdi. Za zrušené farářské byty sbor získal byt pro faráře Čapka v Pařížské ulici, pro faráře Krejčího v Dejvicích v ulici Na hutích blízko sborové modlitebny. (Po odchodech faráře Čapka a později Krejčího přišel salvátorský sbor o byt pro svého faráře. Od té doby byl sbor nucen při hledání faráře pamatovat vždy na to, aby měl kde bydlet.)

1961 odebrala státní správa M. Krejčímu tzv. státní souhlas k výkonu duchovenské služby (skutečný důvod nebyl uveden a není znám).

Vztah státu a strany, jež jej řídila, k naší církvi je zřejmý z citace z příručky Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury pro právníky v krajích a okresech: „Od samého počátku své existence po celé období předmnichovské republiky patřila ČCE k významným ideologickým oporám masarykovské buržoazní demokracie, včetně jejího rubu, který tvořil důsledný antikomunismus a antisovětlismus. Český protestantismus sehrál díky ČCE i v období srpna 1968 až do dubna 1969 roli významného ideologického nástroje antisocialistických sil a svou činností prokázal neudržitelnost teze o „pokrokovější“ úloze církvi odvozující svou věrouku z protikatolické reformace.“ (Černý).

Tzv. normalizace po okupaci naší země SSSR a jeho satelitů vedla i ke zvýšení proticírkevních opatření, odebrání souhlasů k výkonu kazatelské služby, k omezování možností náboženského vzdělávání dětí a mládeže, ano i jejich shromažďování.

Do volby doc. ThDr. Josefa Smolíka 1962 (ten již bydlel jako učitel Komenského fakulty ve služebním bytě) se staral o sbor náš vikář Jan Čapek. Bydlel naproti kostelu v bývalém církevním domě a působil i jako topič v kotelně kostela. Když se tam v r. 1963 přiotrávil kouřovými plyny (zachránila ho manželka), sbor dal uhelnou kotelnu přestavět na plynovou.

1967-68 dostal chrám novou fasádu za přispění státu a Světové rady církví. Salvátorští kostelníci se svými početnými rodinami žili původně v přízemí kostela vlevo od hlavní lodě. Kvůli rekonstrukci byl kostelníkovi OPBH přidělen byt v církevním domě a další kostelník si upravil v pravé věži víceposchodové obydlí. Od sedmdesátých let bydleli kostelníci mimo církevní budovy. Vikáři měli rovněž v padesátých a šedesátých letech byteček v přízemí církevního domu.

Církevní dům, postavený 1906 proti průčelí kostela, byl komunistickým režimem 1961 konfiskován a opět vrácen až v r. 2001 - v něm je nyní upraven byt pro faráře sboru.

1967 povolila státní správa návrat faráři Krejčímu, prof. Smolík nastoupil plně na fakultu. 1970 odešel M. Krejčí do starobního důchodu a salvátorským farářem byl zvolen Renatus Schiller (měl vlastní byt ve Strašnicích). 1970-86 byl kurátorem MUDr. Adolf Kocna.

V sedmdesátých letech byly znovu navázány styky s drážďanským luterským sborem „Andreas-Erlöser Kirche“, který přijal 1622 exulanty pražského salvátorského sboru; ti udržují skupinu česky mluvících potomků exulantů dodnes (dnes jsou zapojeni do „Johannis Gemeinde“). Po řadu let docházelo k vzájemným návštěvám představitelů i členů obou současných sborů.

8. 1989 - 2009: Znovu svobodní

Po úmrtí faráře Schillera nastoupil r. 1986 Ing. Alfréd Kocáb, zprvu jako výpomocný kazatel (administraci zajišťoval zprvu dejvický farář Daniel Henych, pak spořilovský Jaroslav Bartička) a od r. 1989 jako řádný farář do odchodu do starobního důchodu v r. 1996; kurátorem v tomto období byl MUDr. Otakar Keller. Farář Kocáb přivedl k Salvátoru svou meditačně-duchovní skupinku, jež vznikla v jeho předchozím topičském období, zavedl jedno- až dvou letou přípravu ke křtu pro dospělé, vyjížděl s mladými do Taizé i jinam. V r. 1997 se stal naším farářem Svatopluk Karásek (do r. 2003, kdy se stal poslancem parlamentu). Jeho charisma spočívalo ve schopnosti oslovení lidí mimo církve a přivést je pod kazatelnu. Zde nelze pominout okolnost, že odklon dnešního člověka od církevní instituce vede k tomu, že řada návštěvníků salvátorských nedělních bohoslužeb nejsou členy církve. Od r. 2003 do r. 2006 byl naším farářem Miloš Rejchrt; V tomto období byla kurátorkou Zdena Kafková. V r. 2006 nastoupil farář J.D. Beneš, a k němu přistoupil v r. 2007 opět Svatopluk Karásek; kurátorem je od r. 2008 opět dr. Keller.

9. Salvátorští presbyteři v širší oblasti ČCE

Salvátorští presbyteři byli od počátku vzniku sjednocené církve členy jejího vedení a později též vedení pražského seniorátu a řada jejich členů pracovala v několika synodních a seniorátních odborech.

Salvátorští presbyteři PhMgr Heřman Rüdiger a JUDr. Josef Král byli členy prvního synodního výboru (později přejmenován na synodní radu), dr. Král i v dalších obdobích 1918-32 a 1939-45.

Salvátorský presbyter JUDr. Gustav Hrejsa byl od r. 1945 členem synodní rady, od r. 1950 synodním kurátorem (do r. 1959). Druhý náš presbyter, který se stal synodním kurátorem, byl JUDr. František Škarvan (1969-79).

Salvátorský presbyter K. Pištora byl členem seniorátního výboru 1934-45. Salvátorský kurátor Vladimír Voral byl členem pražského seniorátního výboru 1957-69, jeho nástupce MUDr Adolf Kocna 1974-84, 1984-90 byl pak seniorátním kurátorem.

10. Sbor a město

Náš sbor vznikl v r.1782, tedy dříve než vznikla Praha (spojením tehdejšího Starého, Nového a Menšího města pražského včetně Hradčan v r. 1784). Růst města připojováním okolních obcí neměl na růst sboru vliv v minulosti a nemá je ani dnes. Tehdejší ani současní členové na „diecézní“ hranice nebrali zřetel.

Město Praha mělo v r. 1784 necelých 10 km², v r. 1918 17 km², v r. 2000 496 km². (mapa č.7)

Obvod dnešní Prahy 1, tj. Staré město, část Nového města, Malá Strana, Josefov, Hradčany neodpovídá ani stavu v době rozhraničení sborů ČCE (1922), ani historickým částem Prahy, ale obsahuje převážnou část plochy salvátorského sboru (mapa č. 6). Od r. 1960 se tato část neměnila, má cca 5,8 km², v té době měla cca 80.000 obyvatel, v r. 2001 již jen 35.000 - dle analýzy statistiků hlavně migrací, převážně nucenou (likvidace starých domů, místo bytů instituce a p.). K značnému úbytku obyvatel v době od 1921 do 2001 došlo hlavně na Malé Straně (pokles o více než 75 %, na Starém městě (včetně Josefova) skoro o 70 %, na Hradčanech o 90 %. V r. 2005 měl sbor 1019 členů, z toho na vlastním území sboru, tj. Staré město, Malá Strana a část Letné - jen 178, v r. 2007 vykazuje již jen 636 členů. V r. 1918 bydleli členové našeho sboru nejen v městě Praha a jejích tehdejších 8 částech, ale i v okolních asi 100 obcích a též v rozsáhlé oblasti jižních a západních Čech.

Epilog

Za 90 let se mnoho změnilo. Za těch posledních 90 mnohem víc, než za 90 kdykoli předtím. Změnila se i naše církev a s ní a v ní i náš salvátorský sbor. Na začátku to byl sbor církve, která měla jedno vyznání, augsburské (z r. 1530), tedy luterské. Dnes se hlásíme ke 4 vyznáním, tedy i českému z r. 1575, bratrskému z r. 1662 a helvetskému z r. 1562. Naši předkové při večeři Páně klečeli, my dnes stojíme - večeře Páně byla samostatné shromáždění po nedělních dopoledních bohoslužbách, dnes je její nedílnou součástí. Salvátorský sbor od svých počátků po vydání tolerančního patentu přes období po spojení obou větví reformace má dodnes charakteristiku sboru, jehož členové se svým bydlištěm jen z malé části kryjí s hranicemi sboru. (mapa 5)

Zvláštností salvátorského sboru již od počátku byla snaha jeho farářů postarat se o západní a jižní část Čech, kde žádné sbory evangelické nebyly (mapa 1 a 2). S tím souvisí i zvláštní rys salvátorského sboru a v jiných sborech nemá obdoby. Je to vzestup počtu duší v salvátorském sboru v rostoucích kazatelských stanicích a filiálních sborech (při nevelkých změnách v mateřském sboru) s následným jejich oddělením jako samostatných sborů - pochopitelně vedoucí k úbytku počtu členů sboru mateřského. (viz grafy 1 - 3).

Vlastní salvátorský sbor sám měl přitom v r. 2008 přibližně stejný počet duší jako v r. 1908.

Přehled

- 1846 - oddělení těch, kteří si založili vlastní sbor h.v. v Praze (Kliment)
  - 1851 - oddělení filiálního sboru Rybníky (spolu se filiálkou v Milešově)
  - 1921 - oddělení filiálního sboru v Plzni
  - 1923 - oddělení kazatelské stanice Hvozdnice - přefařena k filiálnímu sboru na Smíchově
  - 1924 - oddělení filiálního sboru na Smíchově
  - 1932 - oddělení filiálního sboru ve Střešovicích
  - 1939 - oddělení filiálního sboru v Berouně
  - 1965 - oddělení kazatelské stanice v Dejvicích
- (počet členů v r. 2008 v uvedených 8 sborech činí 3945)

Salvátorští faráři a.v.:

1. 1783-1793 Markovic Matěj (1752-1793)
2. 1794-1798 Leška Štěpán (1757-1818); 1786-1799 superintendent a.v. církve v Čechách.
3. 1798-1808 Korbely Daniel (1765-1825); 1798-1806 senior
4. 1808-1813 Pleškány Jan (1773-1813)
5. 1814-1844 Krejčí Josef (1773-1844);
1829 – 1844 superintendent (v té době 16 sborů, českých i německých)
6. 1847-1873 Beneš Jakub (1792-1873); 1831-1863 senior, 1863 – 1873 superintendent.
7. 1866-1889 Molnár Dan. Boh. (1819-1889); 1863-1874 senior, 1874-1889 superintendent
8. 1890-1901 Molnár Vilém (1840-1906)

Salvátorští faráři ČCE 1918-2009

1. 1902-1920 ThDr. Hrejsa Ferdinand (1867-1953); (do r.1932 jen nominálně); 1919-1937 profesor církevních dějin Husovy evangelické bohoslovecké fakulty v Praze.
2. 1907-1920 ThDr. Lukášek Josef (1874-1947)
3. 1919-1958 Čapek Stanislav (1883-1966); 1922-1934 senior Pražského seniorátu
4. 1943-1961 Krejčí Miroslav (1906-1992)
5. 1962-1966 ThDr. Smolík Josef (1922-2009); od 1950 docent, od 1966 profesor praktické teologie KEBF
4. 1967-1970 Krejčí Miroslav
6. 1971-1986 Schiller Rhenatus (1923-1986)
7. 1986-1996 Ing. Kocáb Alfréd (1925-)
8. 1997-2003 Karásek Svatopluk (1942-)
9. 2003-2006 Rejchrt Miloš (1946 -)
10. 2006- Beneš Josef Daniel (1941-)
8. 2007- Karásek Svatopluk

Salvátorští kurátoři a.v.:

Řehák M. 1846-61
Prchal M. 1861-71
Vojtěchovský Jan 1871-80
Vojtěchovský Jos. 1880-1914
PhMr. Rüdiger H. 1914-19

Salvátorští kurátoři ČCE

Slezák J. 1919-20
JUDr. Král J. 1920-34
Ing. Ursíny C. 1934-43
JUDr. Král J. 1943-54
Voral V. 1954-1970
MUDr. Kocna A. 1970-86
MUDr. Keller O. 1987-99
Kafková Z. 1999-2008
MUDr. Keller O. 2008-

Salvátorští vikáři

1914-19	Bílý A. (1869--1949)
1919-22	Bártek J. (1890-1966), 1946-48 katecheta
1906-22	Machotka K. (1881-1954) (pro kaz.st. Beroun a Plzeň)
1930-32	Krejčí M. (1906-92)
1933-34	Škeřík Jan (1908-34)
1935-39	Klimecký J. (1911-79) (pro kaz. st. Beroun a Příbramsko)
1935-40	Slabý B. (1910-91) - též katecheta
1941-43	Jirků K. (1916-2006) (jako diakon)
1941-45)	Foltín V. (1918-67)
1942-43	Segert St. (1921-2005) (jako diakon)
1943-44	Otřísal B. (1921-95) (jako diakon)
1944-45	Šaar Zd. (1919-88) (jako diakon)
1955-57	Tůmová Milena (1931-) (jako adm. síla, protože státní orgán ji jako duchovní nepovolil)
1957-59	Opočenská J. (1933-)
1958-59	Henych D. (1931-)
1960-62	Čapek J. (1934-)
1963-66	Filipi P. (1936-)

Salvátorští katecheti a katechetky

1918-89 (diakoni, bohoslovci, učitelky aj.): J.Bártek, M.Čapková, B.Černík, F.Dobiáš, M.Hadačová, B.Hrejša, M. Hrejsová, V.Hrozná, Chocová, J.Jirků, A.Kocna, M.Kloboučková, J.Kopřiva, Kratochvílová, J.Krausová, M.Krejčí, L.Kubát, J.Kuchynka, J.Kyjánek, V.Matoulek, J.Opočenská, J.Růžička, Řanda, J.Sláma, J.Svatoň, J.Šlechta, A.Švanda, M.Trnková, Vancl, Vašková, A.Venc, D.Voralová

Salvátorští varhaníci

1928-2009: Seibot, M. Calda, L.Šebestová-Šabacká, Z. Čep, J. Růžek

Salvátorští kostelníci

1918-2009: manželé Královi, O. Podobský, K. Slámová, Kreman, manželé Jaroměřští, D. Karasová, R. Balcarová, manželé Čermákovi, Z. Yugay

Sborové sestry (kancelářské síly)

1922-2009: Holanová, Zora a Milíč Čapkovi, A. Říčanová, J. Krausová, Holá, K. Holubová, Řezáčová, V. Součková, N. Boháčová, M. Kocnová, H. Schillerová, R. Kolínská, V. Rosecká, J. Kansil

Duchovní vzeší ze sboru salvátorského

Hoblík Jiří Mgr	*1966 - lektor religionistiky na FF UJEP
Hrejsa Bohuš PhDr. ThB.	1907 - 89
Keller Jakub Mgr	*1971 - farář v H. Čermné
Kocnová Marta r. Hrejsová Mgr	*1927 - důch.
Krejčí Miroslav	1906 - 92
Kubát Ladislav	1878 - 1955
Nechutová Eva r. Peroutková Mgr.	*1926 - důch.
Soušková Jaroslava r. Špinarová Mgr.	*1929 - důch.
Syrovátka Vojen Mgr.	*1940 - farář Dvůr Král. n.L.
Sypták Josef	1862 - 1950
Štefan Jan ThDr	*1958 - doc. ETF UK
Tůmová Milena r. Špinarová Mgr	*1931 - důch.
Šormová Eva r. Smolíková	*1956- farářka ochran. sboru v Praze

I. Zdroje

1. Bednář F.: Památník československé církve evangelické. Kalich 1924
2. B.R.: ThDr. J. Lukášek, KJ 1947
3. Čapek S.: Kázání na rozloučenou (2 K 13,13) 27.4.58 u Salvátora
4. Černý P.: Církev a náboženské společnosti ČSSR. SPVC MK 1989 (str. 106-120)
5. Hrejsa F.: Dějiny české evangelické církve v Praze a ve středních Čechách v posledních 250 letech. ČCE v Praze 1, 1927.
6. Hrejsa F.: U Salvátora. ČCE v Praze 1, 1930.
7. Hrejsa F.: Matěj Markovic, Svaz SČME-YMCA, 1938
8. Kocna A.: Ze salvátorské historie. KJ 36/1982.
9. Kocna A.: Počátky prvního pražského sboru a.v. po tolerančním patentu (v: Čeští evangelíci a toleranční patent, Kalich, 1982)
10. Odložilík O.: Ferdinand Hrejsa. Husův lid, Chicago, 1954 (str. 20-23)
11. Říčan R.: Od úsvitu reformace k dnešku. YMCA 1948
12. Smolík J.: K jubileu Miroslava Krejčího. KJ 4/1992
13. Voral J. - Voralová D.: Kronika salvátorského sboru 1920 - 1992
14. — Archiv SR ČCE (většina statistických údajů)
15. — Archiv pražského seniorátu (hlavní statistické údaje)
16. — Církev v proměnách času 1918-1968, Kalich 1969
17. — Církev v proměnách času 1969-1999, Kalich 2002.
18. — Schematismus ČCE v Evangelických kalendářích 1919 - 2009
19. Hrůza - Borovička: PRAHA, 1985
20. - Prvních 6 let pěveckého sboru u Salvátora
21. Hellerová J.: Kronika pěveckého sboru (do r. 2001)

B. Sborový život.

1. Bohoslužby

Pražský sbor měl od počátku - jak v době toleranční, tak i v době po oddělení reformovaných - velice jednoduchý pořad bohoslužeb bez liturgie. Večeře Páně bývala samostatným shromážděním po svátečních bohoslužbách, obvykle 5x ročně. Při VP měli účastníci volnost přijímat chléb či oplatky, a to vkleče či vstoje. Po zrušení oltáře v padesátých létech přijímáme všichni chléb vstoje. Večeře Páně se stala součástí bohoslužeb. Též pomoc presbyterů při vysluhování je až z této doby. V sedmdesátých létech došlo k častějšímu vysluhování, cca 10x za rok.

Křest se ve dvacátých a třicátých létech konal i v porodnici či doma, nejčastěji však v kostele, obvykle po nedělních bohoslužbách. Později se i křest stal součástí bohoslužeb a koná se zpravidla hned na jejich začátku. Nedělní škola byla původně před bohoslužbami. Když byl začátek posunut tak, že začínala současně s bohoslužbami, účastní se děti úvodní části bohoslužeb pro dospělé a jsou přítomny i při křtech.

Občas se konají rodinné neděle, celé bohoslužby společné pro dospělé i děti.

Aktivní účast laiků (presbyterů) při bohoslužbách začala čtením ohlášek, později jim bylo svěřováno i čtení Písma od stolu Páně.

Sbírka se v našem sboru konala vždy až při vycházení z chrámu.

2. Péče o vzdělání dětí a jejich místo v životě sboru

Vyučování náboženství ve školách bylo až do r.1949 samozřejmou povinností všech farářů všech církví. Za církevní činnost v užším slova smyslu se však nepovažovalo a také nevykazovalo. Za první republiky učil u Salvátora náboženství na středních školách (reálka a gymnasia) farář Čapek a jeho vikáři (např. vikář Bártek), na obecných a měšťanských školách diakoni, katecheti, studenti bohosloví (např. M. Krejčí) i učitelé, včetně manželky f. Čapka. V r. 1919 bylo salvátorskými duchovními vyučováno náboženství na 14 školách (obecných, měšťanských a středních, celkem 41 hodin týdně), v r. 1927 bylo v celém rozsahu salvátorské farnosti vyučováno celkem 452 dětí, v Praze v 8 školách, v okolí v dalších 9; v r. 1934 bylo vyučováno 419 žáků obecných škol a 155 žáků škol středních (mimo Prahu ve 14 školách včetně obcí Berounska a Příbramska), v r. 1939 se učilo na 12 školách obecných a 5 středních už jen v Praze. Za války učili náboženství v salvátorské oblasti katecheti a studenti teologie (např. Svatoň, Šlechta, Jirků), po válce katecheti (na př. D. Voralová), studenti teologie (např. M. Hrejsová) a jiní studenti. Podrobnější informace nejsou k dispozici. V době totality pro politický nátlak a praktické znemožnění vyučování náboženství, zvláště v Praze, náboženství ze škol prakticky vymizelo. Dochází k celocírkevní snaze převést vyučování náboženství na půdu sborů ve formě týdenních biblických hodin pro školní děti. Počet dětí, které tyto biblické hodiny navštěvovaly, byl však jen zlomkem počtu dětí vyučovaných ve školách. Při této praxi se již zůstalo i když po r. 1989 bylo vyučování náboženství ve školách opět úředně povoleno, v salvátorské oblasti se již nezavedlo.

Vzdělávání dětí ve sboru byla zajišťováno Nedělní školou. Ta byla zahájena r. 1905, byla v neděli odpoledne, později byla přeložena na dopoledne před bohoslužby od 9 hodin v sakristii a konal ji duchovní, mající tu nedělní služby Boží. Od r. 1922 vyučovala v NŠ mládež, od r. 1923 byla již ve skupinách. V neděli odpoledne se po řadu let konaly besídky pro děti, nejprve je měl na starosti diakon Růžička, v dalších letech je pořádala mládež. V r. 1924 byly na území salvátorského sboru a sborů filiálních 3 Nedělní školy s 12 učiteli. 1937-39 bývalo v zimním období v NŠ 75-90 dětí, v letním 45-70, za války 40-50 celoročně, po válce počet stoupal na 60 až 95 dětí celoročního průměru. Učilo se v kostele ve skupinách podle věku a pohlaví. V šedesátých letech počty klesaly k 20 až 40, v sedmdesátých ještě níže. V té době se učilo opět v sakristiích, v menších skupinách, souběžně s bohoslužbami. K vzestupu došlo až koncem sedmdesátých let na roční průměry od 19 do 27 pro školní děti a dalších 10-16 předškolních (ty měly svou místnost ve věži). Počet učitelů kolísal podle počtu dětí - tedy od 3-4 do 10-12.

NŠ vedl od r. 1944 V. Voral, od r. 1958 H. Setunský, od r. 1967 až do r. 1992 vedla NŠ M. Kocnová, pak L. Šilarová, D. Heller, T. Cejp a E. Mráčková. Přípravou pro učitele NŠ byly za S. Čapka biblické hodiny, později byly přípravy samostatné. Do r. 1992 byly každý týden a byly pro učitele povinné.

Kromě pravidelného týdenního vyučování náboženství, které konali po r. 1990 Jana Miškovská a Tomáš Cejp, zahájili v posledních letech manželé Cejpovi jednou měsíčně - v sobotu - celodenní shromažďování dětí i jejich rodičů. Dopoledne je věnováno výuce náboženství (farář Beneš má v té době výklad pro rodiče). Po společném obědě je další volný program (hry, výstavy, návštěva zoo). Připravuje se zde také vánoční hry, které se pak realizují v kostele. Těchto sejití se účastní rodiny ze sboru i mimo sbor a tak zde vzniká nová komunita. V době, kdy vedl NŠ, pořádal Vladimír Voral po dva roky 4týdenní letní prázdninový tábor v Králíkách pro 60-80 salvátorských dětí. Totalitní režim další tábory již zakázal. Po r. 1990 letní prázdninové tábory pro rodiny s dětmi znovu obnovili Jakub Keller, Jana Miškovská a Lydie Šilarová. Po r. 1997 v této práci pokračovali manželé Kolínských. Od r. 2002 paralelně probíhaly tábory organizované Cejpovými (Čejkovými a Kapicovými). 1997-99 vedla Jana Kohoutová pro děti a školní mládež „estetický kroužek“ (20 dětí).

3. Konfirmace

Příprava na konfirmaci se konala jedenkrát týdně po dobu jednoho roku. Vedl ji vždy farář. Od r. 1944 byla příprava dvouletá. Děti byly vyučovány základům znalosti Písma a církevních dějin. Při konfirmační slavnosti byly z těchto znalostí zkoušeny. Později bylo od této zkoušky upuštěno. Při konfirmační slavnosti konfirmandi přistupují prvně k Večeři Páně. Původně vysoký počet konfirmandů se posléze snížil natolik, že bylo usneseno, konat konfirmaci pouze obrok a bylo usneseno, kromě konfirmačního cvičení konat ještě roční cvičení předkonfirmační. V létech 1987-96 vedla obě tyto skupiny M. Kocnová. Mimořádnou péči věnuje této skupině v současné době farář J.D.Beneš.

4. Mládež

Skupiny mládeže se v salvátorském sboru shromažďovaly „odjakživa“, dochovala se i informace, že předsedou sdružení mládeže byl 1922-24 16-18letý Miroslav Krejčí, náš pozdější farář. V průběhu 90 popisovaných let počet scházející se mládeže velice kolísal, vyšších čísel (přes 50) dosahoval jen v první třetině tohoto období. Většinou byly skupiny dvě, mladší dorost a starší sdružení, v některých letech byla skupina jen jedna. Kromě týdenních schůzek se mládež věnovala společným akcím o školních letních prázdninách; často se věnovala dětským táborem.

5. Pěvecký sbor

V čtyřicátých letech založila salvátorská varhanice Lydie Šebestová malý pěvecký sbor, který účinkoval pouze při některých bohoslužbách. Skutečný pěvecký sbor, jehož sbormistrem byl salvátorský varhaník prof. Z. Čep, vznikl teprve v r. 1957. S přestávkami působil v salvátorském sboru do r. 1968. Účinkoval též na Smíchově a při shromáždění ERC v r. 1959.

Po nástupu faráře R. Schillera byl v r. 1971 založen nový pěvecký sbor, řízený H. Schillerovou. Zprvu jej tvořilo 25-30 mladých salvátorských členů, posléze se rychle rozrostl, převážně o studenty a mladší osoby do 30 let - i z jiných sborů a i z jiných církví. Tento pěvecký sbor působí v salvátorském sboru nepřetržitě dodnes. Kromě pravidelných adventních a velikonočních hudebních nešpor (obvykle za doprovodu komorního orchestru) působil i při jiných slavnostních bohoslužbách u Salvátora. V průběhu 30 let zpívalo skoro 300 pěvců. Repertoár 48 autorů sahá od 17. století (J.S.Bach je zastoupen 40 skladbami) do současnosti (Čep, Eben, Dvořáček, Loukota, Schiller).

Kromě ve vlastním sboru účinkoval salvátorský pěvecký sbor i v řadě jiných sborů a to někde opakovaně: Čáslav, Děčín, Gottwaldov, Hrabová, Chotiněves, Jimramov, Krakovany, Kutná Hora, Nové město na Moravě, Plzeň, Praha - Bráník, - Kliment, - Smíchov, - Strašnice, Rokycany, Soběhrdy, Střítež, Vsetín, Vysoká.

Hana Schillerová řídila sbor do r. 1998, kdy tuto funkci převzal J. Dvořáček, pak M. Žárská.

6. Křesťanská služba

Křesťanská služba zaujímal v našem sboru vždy důležité místo. V r. 1921 byl založen odbor sociální péče (později se jmenoval odbor pro chudé). Vyrostl ze sociální péče o chudé, jmenovitě o děti, za války. Vedla jej sestra R. Svatošová. Za rok měl odbor již 72 členů. Organizoval prázdninové kolonie salvátorských chudých dětí, dvakrát měsíčně pořádal vzdělávací přednášky v neděli v sakristii, připravoval vánoční nadílky dětem. V mnoha dalších letech přejaly tuto práci sestry Marie Formánková (předsedkyně), Marie Čapková, Růžena Hainzová s kruhem dalších 15 - 20 sester. Za okupace se věnovaly zvláště rodinám, jejichž členové byli postiženi nacistickou persekucí. Po válce byl rozdáván textil došlý ze západních zemí.

Název odboru se několikrát změnil. Od r. 1948 se nazývá odborem Křesťanské služby. Jeho činnost byla rozšířena na všechny potřebné členy sboru, jmenovitě členy staré a dlouhodobě nemocné. Salvátorský sbor se pro tuto činnost rozhodl zřídit placenou sílu a přijal v r.1950 Natalii Boháčovou. Po jejím odchodu 1966 do Švýcar v r. 1967 ThB Martu Kocnovou. Pravidelné návštěvy byly hlavní náplní práce této sborové sestry, pilně vypomáhaly členky Křesťanské služby, nemocných se ujal kurátor MUDr Adolf Kocna. Počet ročně vykonávaných návštěv dosahoval 1000.

Po nástupu faráře Josefa Smolíka r. 1962 se vedení i práce Křesťanské služby plně ujala Květa Smolíková. Sama uvádí tento přehled činností: a) služba starým a nemocným (sborová sestra N. Boháčová s několika staršími sestrami), b) péče o rodiny s malými dětmi, c) úklid kostela a sborových místností. d) pohostění při sborových dnech.

Odedávna se 2x ročně koná odpolední sejití starých členů sboru, kteří se pro nemoc a pokročilost stáří sami již do kostela nedostanou - část z nich přivázejí ochotní presbyteři svými auty. Sejití je zahájeno krátkým kázáním faráře, po hudební vložce (obvykle dětí) následuje občerstvení a rozhovor.

Odbor též přispívá starým členům sboru na letní pobyt v Chotěboři, v Jánských lázních rodinám s dětmi a finanční pomocí pamatuje i na další potřebné členy sboru.

Odbor Křesťanské služby vedla v dalších letech Hana Schillerová, pak Jana Kohoutová, krátce Dan Heller a Tomáš Cejp a od r. 2004 jej vede Alena Báčová.

V devadesátých letech za vedení Jany Kohoutové vznikl patronát nad 3 rodinami uprchlíků z Afghánistánu - zajištěno ubytování, školní vyučování, pomoc při hledání zaměstnání. V této době byly též zavedeny bazary, jejichž výtěžky dostává Křesťanská služba na sociální pomoc potřebným.

Od r. 1989, kdy v naší církvi vznikla Diakonie, je o různé postižené a potřebné členy našich sborů postaráno v míře netušené a bylo by dobře, kdyby Křesťanská služba a Diakonie stály v úzké spolupráci.

7. Schůzky seniorů - „hovorová skupina“

1984 zahájila M. Kocnová měsíční odpolední schůzky seniorů. Po krátké biblické úvaze má některý ze seniorů ještě další kratší program. Nejvíc času je však (při občerstvení) věnováno vzájemným rozhovorům. Schůzky mají posloužit obzvláště tomu, aby se jejich účastníci lépe poznávali a navazovali pak užší přátelské vztahy. Obvykle přichází přes 20 seniorů, převážně žen.

8. Pastorec

Pastorec, tedy návštěvy celých rodin či jednotlivců v jejich domovech, byla dříve pravidelnou samozřejmostí farářů, k její náplni patřil i rozhovor o duchovních věcech, včetně modlitby. Tak tomu bylo ještě v padesátých a šedesátých letech i v Praze. Když k tomu přibýly návštěvy při narozeninách ve vyšším věku, zvláště u těch, kteří z jakýchkoli důvodů do kostela nepřicházejí, a pravidelnější a častější návštěvy starých a dlouhodobě nemocných, v nemocnicích, v LDN, v domovech důchodců, v ústavech sociální péče, začali vypomáhat někteří presbyteri, a hlavně členky Křesťanské služby. Posléze se staršovstvo rozhodlo přijmout do této služby zvláštní placenou sílu.

Aby byl zachován charakter pastorační práce, byla r. 1950 povolána Natalie Boháčová (absolventka misijní školy ve Švýcarsku) a po jejím odchodu do Švýcar r. 1966 přijata ThB Marta Kocnová. Obě tyto sestry úzce spolupracovaly s Křesťanskou službou. Ročně bylo vykonáno cca 1000 návštěv! Návštěv nemocných doma i v nemocnicích se ujal kurátor MUDr Adolf Kocna.

Po odchodu Marty Kocnové do důchodu v r. 1986 sbor další sílu s tímto zaměřením už nepovolal. Pastorační činnost tím oslábla. Odbor křesťanské služby ji však nikdy nespustil ze zřetele a zejména v posledních letech koná tuto práci opět aktivněji a systematictěji. Ovšem právě v poslední době tuto práci velice ztížil ve velkoměstě prudký nárůst kriminality - vedl totiž k zamykání domů a fyzická nemohoucnost navštěvovaných chodit otvírat dům osobní kontakty ztížila. Ale i tak dosáhla křesťanská služba v letech 1993-99 ročního počtu 250 - 500 návštěv u 100 - 130 osob. Do určité míry se vzestup telefonizace stal jistou možností osobního kontaktu, ale návštěvu to pochopitelně nenahradí, zejména u těch, kteří žijí úplně sami. A možnost dárku, ať už květin, či písemnosti je tím také omezena.

Život sboru je vedle společných bohoslužebných shromáždění tvořen schůzkami skupin, které se shromažďují jednak podle věku od nejmenších k nejstarším, jednak podle svých zaměření. Tyto schůzky se konají pravidelně každý týden: biblické hodiny, konfirmační příprava, náboženství pro školní děti, zpěváci. Jednou měsíčně se pak scházejí členové staršovstva, pracovníci křesťanské služby, senioři, střední generace. Dvakrát za rok se scházejí bývalí sdružení. Každoročně je celosborové shromáždění s přehledem roku předcházejícího a výhledy do nadcházejícího.

Poznámky k statistikám

Sledovat vývoj sboru je ztíženo okolností, že v dvacátých a třicátých letech se církev zajímala o jiné skutečnosti, jež se daly číselně vyjadřovat, než v pozdějších desetiletích a v současnosti. Prakticky jedinou stejnou hodnotou je počet „duší“ - později členů. Dříve se např. v každoročních výkazech a zprávách o životě sboru pečlivě zjišťovalo v přístupech, ze které církve kdo do naší přichází, resp. kam kdo odchází, při oddavkách se zjišťovalo, zda jsou oba snoubenci z naší církve, u konfirmandů se evidovalo pohlaví. Zato se vůbec nezjišťovala početní účast ani v nedělních bohoslužbách, ani v dalších týdenních shromážděních, jen povšechně bylo udáno, že účast je „živá, či malá, či bohatá, popř. stoupající či klesající“. Pokud se vykazovala číselná účast jednotlivých složek sboru, tak pouze počtem zapsaných či přihlášených členů. Je ovšem pravda, že „živost“ či „zbožnost“ sboru se stejně nedá posuzovat jen podle početnosti návštěvy nedělních bohoslužeb ba ani z počtu přístupujících k Večeři Páně, to už spíše z počtu účastníků pravidelných týdenních či měsíčních sejití. Rovněž počty křtů a svateb moc nevyovídají, spíše počty konfirmovaných.

Zprvu se zjišťoval počet narozených, ale nezjišťoval se počet pokřtěných - v té době byly zřejmě všechny děti pokřtěny! Nebylo však vždy jasné, kdo a kde novorozeně pokřtil - leckde to zařizovaly porodnice a sanatoria, (jejich velké sály byly nevhodným místem pro vysluhování svátosti křtu, křest v chrámu nebyl v šak vždy zajištěn).

Zjišťovat dějiny salvátorského sboru po dobu jeho existence v rámci ČCE je též ztíženo okolností, že sbor sám svou dokumentaci, tj. statistické údaje, kopie dotazníků pro ústředí církve, výroční zprávy, zápisy o aktivitách jednotlivých složek sboru apod. nezachoval.

Vysvětlivky k tabulce 2:

1. Názvy kazatelských stanic, které se nestaly samostatnými sbory, nejsou podtrženy
2. Rok osamostatněním sboru je uveden v příslušném roce: „sam.“ (Ve sloupcu pod dnešním názvem)
3. Názvy sborů a jejich sídla se v průběhu let měnila - v nadpisu jsou uvedeny všechny v časovém sledu.
4. Některá data nejsou dostupná, zvláště z let 1939-1989
5. Některá data jsou v různých podkladech rozdílná (např. Hrejsovy údaje se liší od údajů v Evang. kalendáři)
6. Některá čísla jsou součty všech částí sboru, jiná jen označují počet duší mateřského sboru.
7. „Rozhraničení“ v r. 1921 upravilo nově hranice sborů vzniklé spojením a.v. a h.v.
8. Hrejsa uvádí počet členů skutečných - tj. beze zřetele na to kde bydlí, a uvádí, že na přiděleném území bydlí jen něco přes polovinu z nich, takže by takto byl salvátorský sbor v Praze tím nejmenším - viz plánky!

Biografie:

Hrejša Ferdinand ThDr 1867-1953

Teologii studoval ve Vídni, Vratislavi a Erlangách.

1890-94 vikářem a.v. v Chebu, farářem 1894-1902 v Trnávce, 1902-20 u Salvátora.

V Praze se stal členem družiny duchovních i laiků, kteří usilovali o sblížení a později o sjednocení obou evangelických církví. Na generálním sněmu českých evangelíků v prosinci 1918 byl zvolen místopředsedou prvního synodního výboru, 1922-32 náměstkem synodního seniora ČCE. 1919 se stal profesorem církevních dějin v nově založené Husově evangelické bohoslovecké fakultě. Věnoval se především dějinám české reformace (knihy: Česká konfese, Česká reformace, Toleranční patent, Dějiny křesťanství v Čechách, Dějiny české evangelické církve v Praze a ve středních Čechách, U Salvátora).

Lukášek Josef ThDr 1874-1947

Teologii studoval v Erlangách.

1896-98 správce Lutherova ústavu v Hr.Kr. a katecheta, 1898-1907 farář a.v. v Pozděchově (nejchudší sbor na Valašsku), 1907-20 druhý farář u Salvátora. Spoluredaktor „Církevníka“, psal životopisy průkopníků české církve evangelické, napsal i dějiny české církve a dějiny doby toleranční, řadu článků k aktuálním otázkám, byl 25 let jednatelem České Diakonie. V nové republice začínal evangelickou duchovní správou v čs. armádě jako její superintendent - stál na stráží duchovních ideálů v čs. armádě.

Čapek Stanislav 1883-1966

Teologii studoval ve Vídni a v Basileji. 1913 se oženil s Marií, dcerou seniora Šáry z Hronova.

1897-1919 vikářem a po té farářem h.v. filiálního sboru na Kladně. Pro finanční upevnění sboru konal přednášky ve Švýcarech a v Lipsku, kde se účastnil činnosti Gustav Adolfského spolku. Byl spoluzakladatelem a tajemníkem Jeronýmovy jednoty od r. 1917. Působil též jako redaktor časopisu „Husův odkaz“ a spolupracoval na postile „V jeho duchu“. V Kladně hodnocen jako „neúnavný a obětavý pracovník“. 1920 byl zvolen farářem v Praze u Salvátora. 1922 byl zvolen pražským seniorem (do 1934). Aktivně pracoval v řadě celocírkevních odborů. Pracoval též v odboru Kostnické jednoty, vydával „Věstník čbr. ev. sboru u Salvátora, později „Zprávy církevní“. Sbor vzrůstal pod jeho vedením nejen v Praze a okolí, ale v rozsáhlé oblasti jižně a západně od Prahy (vzniklo 19 kazatelských stanic a z nich postupně řada sborů). Citát z jubilejní knihy : St. Čapek náleží k nejčilejším dělníkům na vinici Páně. 1942 byl protektorátními úřady nuceně pensionován a vypovězen z Prahy (protože pomáhal židům a křtil je). Vrátil se hned v květnu 1945 a byl jeho farářem dalších 13 let.

Navštívil 10 evropských zemí.

Tituly knih a spisků St. Čapka: Biblická dějepřava, Otče náš, Výklad desatera, Zde mluví Bůh, Svět víry, Počátek a konec, Hymnus lásky, Základ života, O veliké touze, Nauka o křesťanské mravnosti, Po cestách Božích, Hus a reformace, Katolicismus, Vzkříšené české bratrství, Hus a my, Práce laiků v církvi, České bratrství, Dějiny papežského státu, Boží bojovníci, Potřebujeme církve (přes 2.300 stran tisku v 23 publikacích).

Krejčí Miroslav ThB 1906-92

1922-24 předseda Sdružení mládeže u Salvátora

1924-29 studium teologie na HEBF, dále v Paříži, Glasgowě a Edinburgu; 1926-27 učitel náboženství u Salvátora na Malé Straně

1932 se oženil s Annou, dcerou salvátorského kurátora Ursínyho.

1930-32 seniorátní vikář u Salvátora

1930-40 farář v Rokycanech, 1940-43 v Přelouči

1943-61 farář u Salvátora; po návratu St. Čapka měl na starosti kazatelskou stanici v Dejvicích; 1961 odňat státní souhlas, 1967 opět u Salvátora do 1970, kdy odešel do důchodu.

„Církev byla pro něho sborem, kde je možno prožívat vanutí Ducha svatého. Toto své pojetí rozvíjel pak jako farář salvátorský“ (Smolík).

Schiller Renatus Mgr 1923-86,

syn Jindřicha, faráře Jednoty Bratrské

Teologii studoval na KEBF 1951-55; 1946 se oženil s Hanou, dcerou strašnického kurátora Holana.

1956 sen. vikář v Praze-Střešovicích

1957-69 farář v Děčíně

1969-70 ředitel Husova bohosloveckého semináře

1970-86 farář u Salvátora

napsal řadu písní (4 ve „Svítá“, 3 v EZ a v DEZ)

Smolík Josef ThDr 1922-2009

Teologii studoval na HEBF a v USA, 1949 se oženil s Květou, dcerou klimentského presbytera J. Hrozného, člena SR

1945-47 vikář v Pardubicích, 1947-49 v Praze u Klimenta

1949-62 farář v Pardubicích, 1962-66 u Salvátora

1950 docent. 1966 profesor praktické teologie KEBF (jejím děkanem 1978-84, 1986-88, 1990).

Nejvýznamnější díla: Současné pokusy o interpretaci evangelia, Agenda ČCE, Kážeme Krista, Radost ze slova „Smolík byl přesvědčen, že společenství kolem Božího slova a svátostí budou vahou svého zdravého prostředí působit na děti a mládež, na příchozí a hledající, na lidi potřebné lásky a lidské blízkosti“ (Filipi - Beneš L.)

Zastupoval naši církev po Hromádkovi po řadu let na řadě mezinárodních a celosvětových konferencí.

Kocáb Alfréd Ing. Mgr. *28.6.1925

vstoupil do ČCE 1949 - byl původně římský katolík

Teologii studoval na KEBF

1952 se oženil s psycholožkou Darjou roz. Myslivečkovou

1955 - 60 vikář, pak farář ve Zruči n.S., 1960-69 v Chodově u K. Var, 1969-74 v M. Boleslavi, pak odňat st. souhlas.

Znovu dostal st. souhlas na § 16 1983 pro Radotín, 1986 pro Salvátor, 1989 farář pro Salvátor § 17 do 1996, kdy odešel do důchodu.

Karásek Svatopluk Mgr *18.10.1942

Dětství prožil v pražském sboru ČCE na Smíchově (NŠ), byl konfirmován. Vystudoval 1964-68 KEBF, 1968 se oženil (s psychologkou Stáňou Žaludovou), 1969-71 působil jako diakon ve Hvozdnici, 1971-72 jako vikář v Novém Městě pod Smrkem, pak mu byl odňat státní souhlas.

1972-76 byl kastelánem na zámku Houska. 1977-78 byl opakovaně vězněn. 1980 s celou rodinou emigroval do Švýcar, 1981-85 byl farářem reformovaného sboru v Bonstetten, 1985-97 v Curychu (tam byl pro práci v Československu opakovaně uvolňován); 1990 byl při ČVUT farářem v Betlémské kapli, 1991-94 v Novém Městě pod Smrkem; 1997 ovdověl, 1998 se oženil s Pavlou Fořtovou.

1997-2002 v Praze u Salvátora, pak byl poslancem parlamentu a od r. 2007 opět u Salvátora.

Byl plodným spisovatelem: napsal několik sbírek básní, řadu věcí jako samizdaty, z knih: No to je hukot, Boží trouba (kázání), 3 kázání o Jonášovi, Jak ztratit duši, Skrytý Bůh, Kdo vstoupí na horu Hospodinovu, Protestor znamená vyznávám, dále desítky písní (15 ve zpěvníku Svítá), řada vyšla na CD, album „Say no to the devil“.

Rejchrt Miloš Mgr *19.10.1946.

syn kazatele Jednoty českobratrské

Oženil se s Jitkou, dcerou faráře Bohuslava Slabého - (vikář u Salvátora)

Teologii studoval na KEBF a v Lausanne 1965-70, ordinován 1970

1970-72 vikář v České Lípě, pak odňat st. souhlas.

1990-97 vikář, pak farář v Praze-Dejvicích, 1993-99 redaktor náboženského vysílání Českého rozhlasu

2002-2006 farář u Salvátora

Napsal knihu „Strachy se mění“, 50 písní do „Svítá“ a 10 do DEZ.

Beneš Josef Daniel Mgr. *31.7.1941

syn seniora Josefa Beneše

Teologii studoval na KEBF, v Curychu a v Ženevě, ordinován 1970

1970 se oženil s D. Kimmelovou z Vídně (tlumočnice)

1966-67 vikář v Podbořanech

1967-69 studium ve Švýcarsku, pak opět Podbořany, pak emigrace do Švýcar

1970-2005 farář ženevské Reformované církve

od r. 2006 farář u Salvátora

Salvátorskému staršovstvu

Na žádost některých z vás jsem se pokusil sestavit dějiny našeho sboru. Byl jsem nemile překvapen ba přímo šokován naprostým nedostatkem podkladů. Hledal jsem je s pomocí sborových sester v kanceláři i jinde, od sklepa až po věž! Z archivu synodní rady a z archivu pražského seniorátu se mi podařilo získat převážnou část statistických údajů a dotazníků, část informací jsem získal z tzv. salvátorské kroniky, řadu nepublikovaných informací mi poskytli potomci salvátorských farářů, někteří starší presbyteři, současní i bývalí a i jejich rodinní příslušníci. V souboru písemných i ústních informací chybí však řada potřebných údajů a tak zůstává řada mezer. Věnoval jsem se dějinám sboru, ne dějinám kostela. Pominul jsem též řadu sporů, k nimž docházelo při řešení různých záležitostí sboru, ač do obrazu o životě sboru patří. Pro správné porozumění životu sboru je potřebné znát i jeho počátek a vývoj, připojil jsem proto i jeho stručné dějiny.

P.S.

Připojuji všechny získané kopie z archivů (jako náhradu originálů) a přikládám jejich seznam.

3. října 2009
MUDr. Adolf Kocna

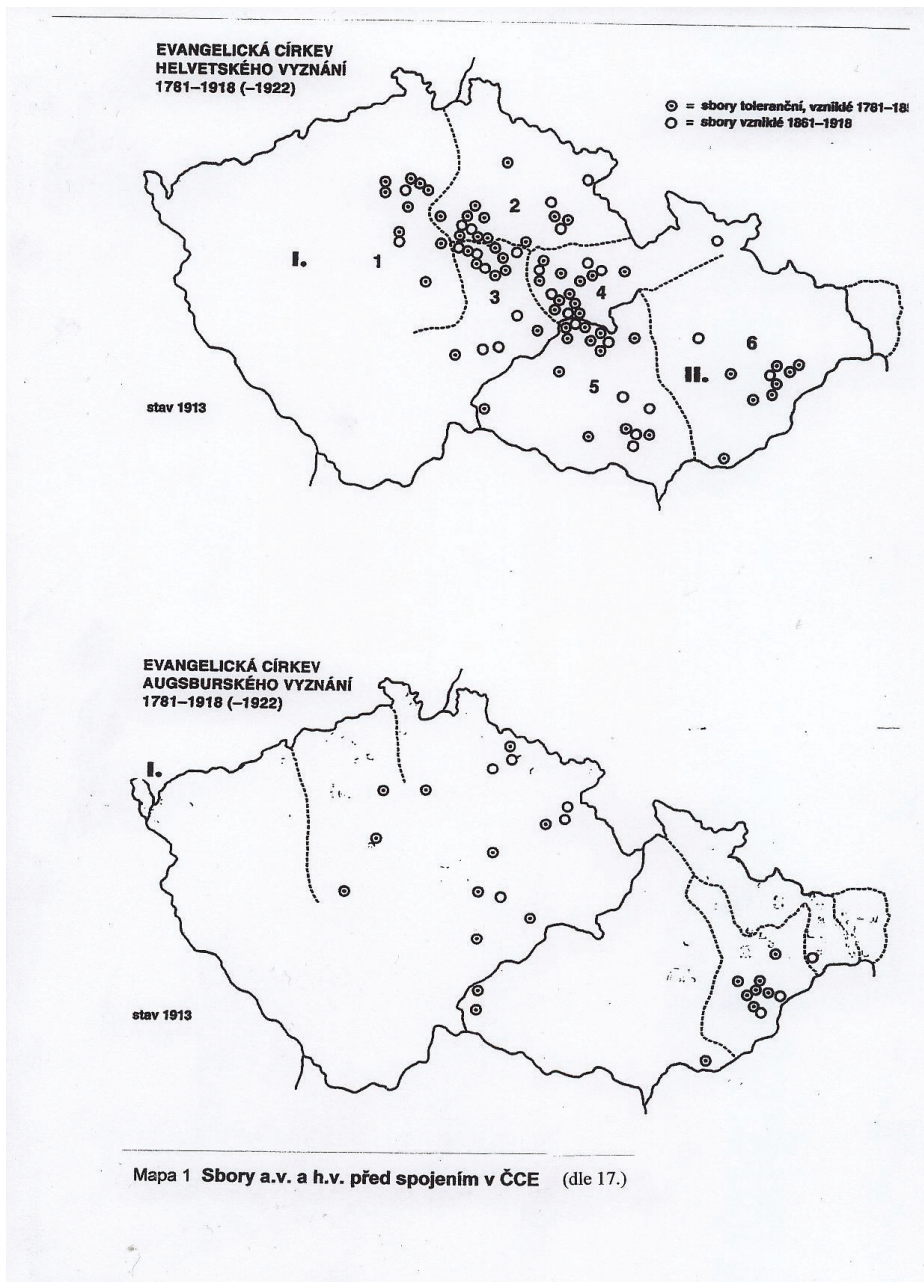

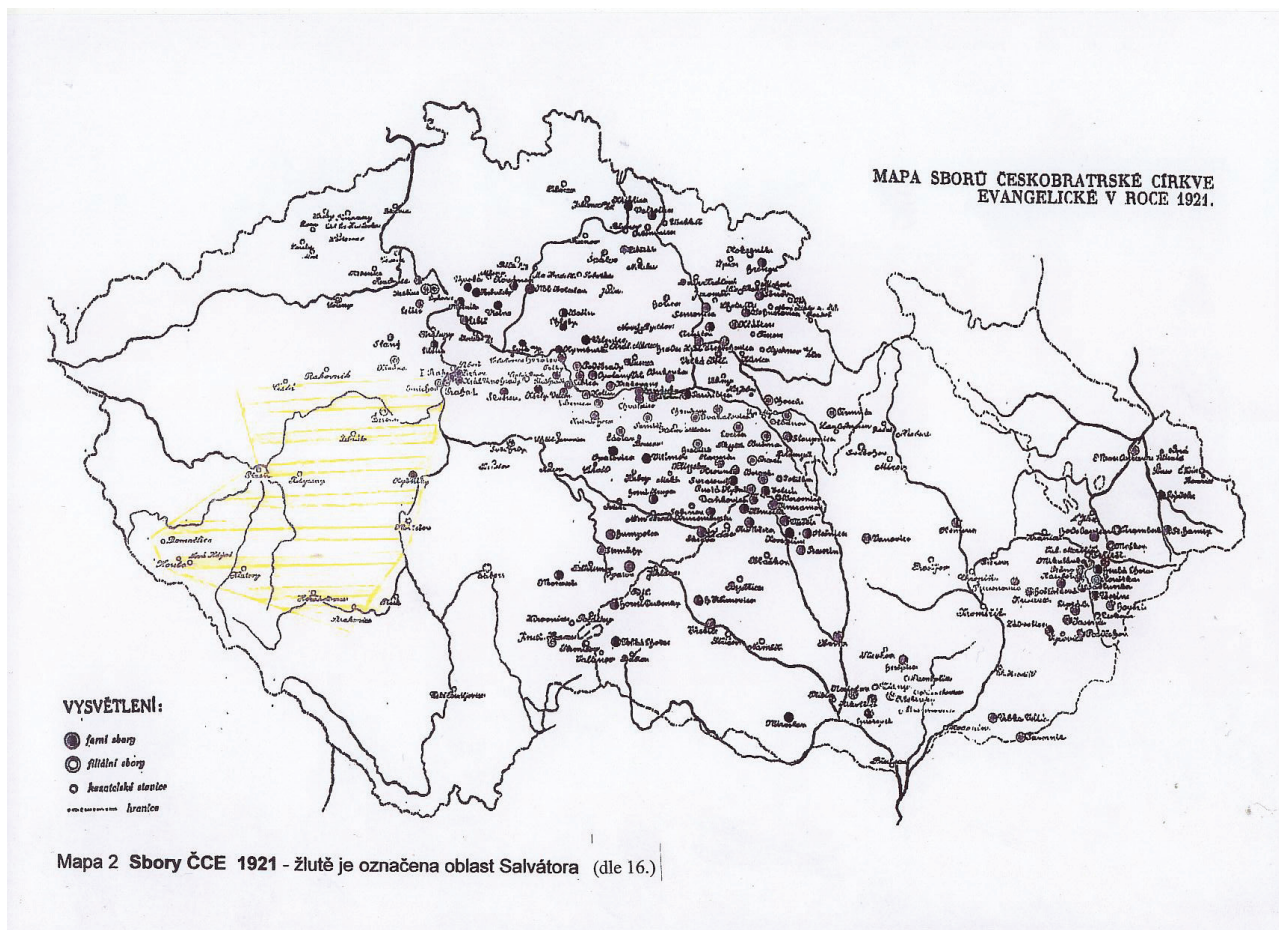

mapy

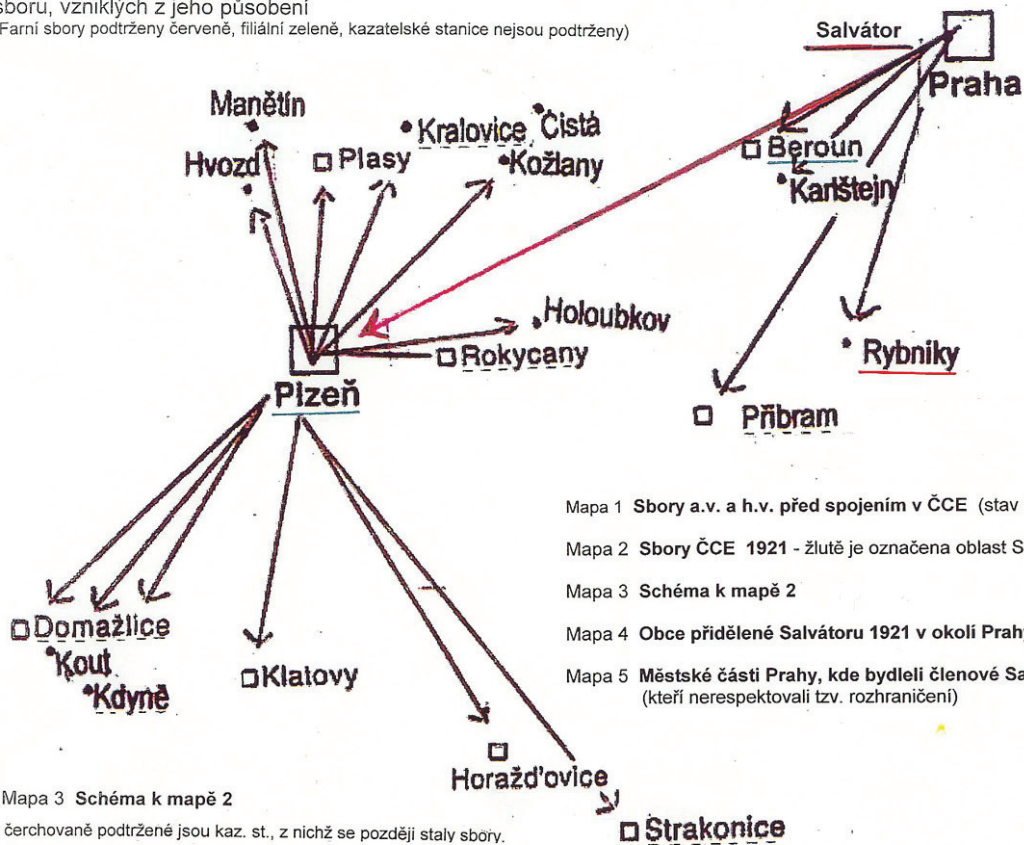

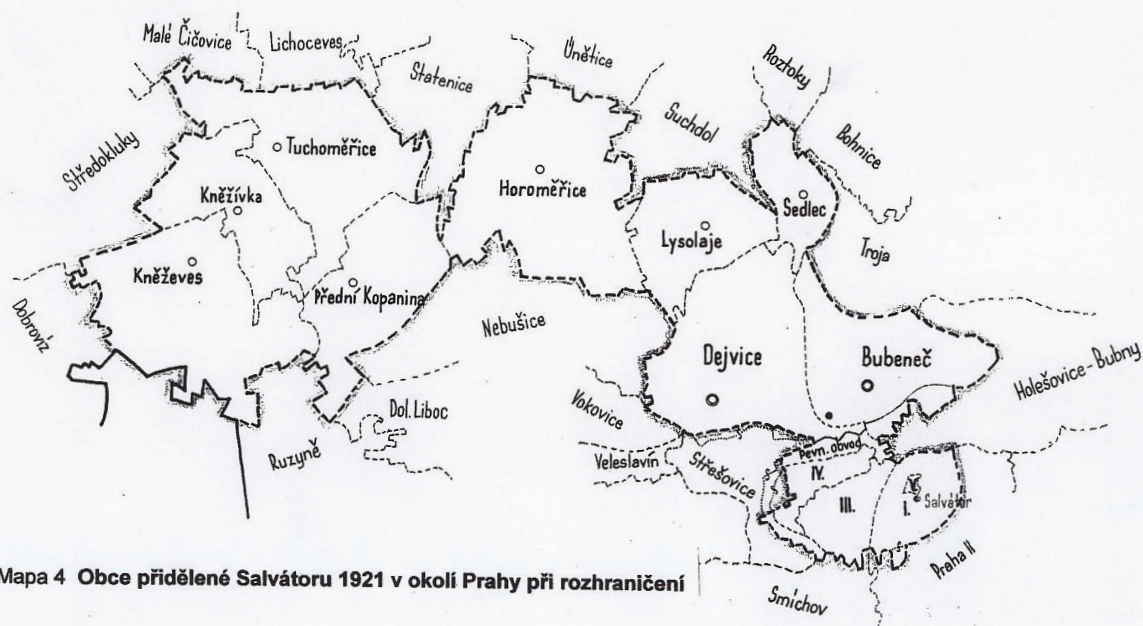

Kazatelské stanice Salvátora 1921-22 včetně jeho filiálních sborů a farního sboru, vzniklých z jeho působení
 (Farní sbory podtrženy červeně, filiální zeleně, kazatelské stanice nejsou podtrženy)

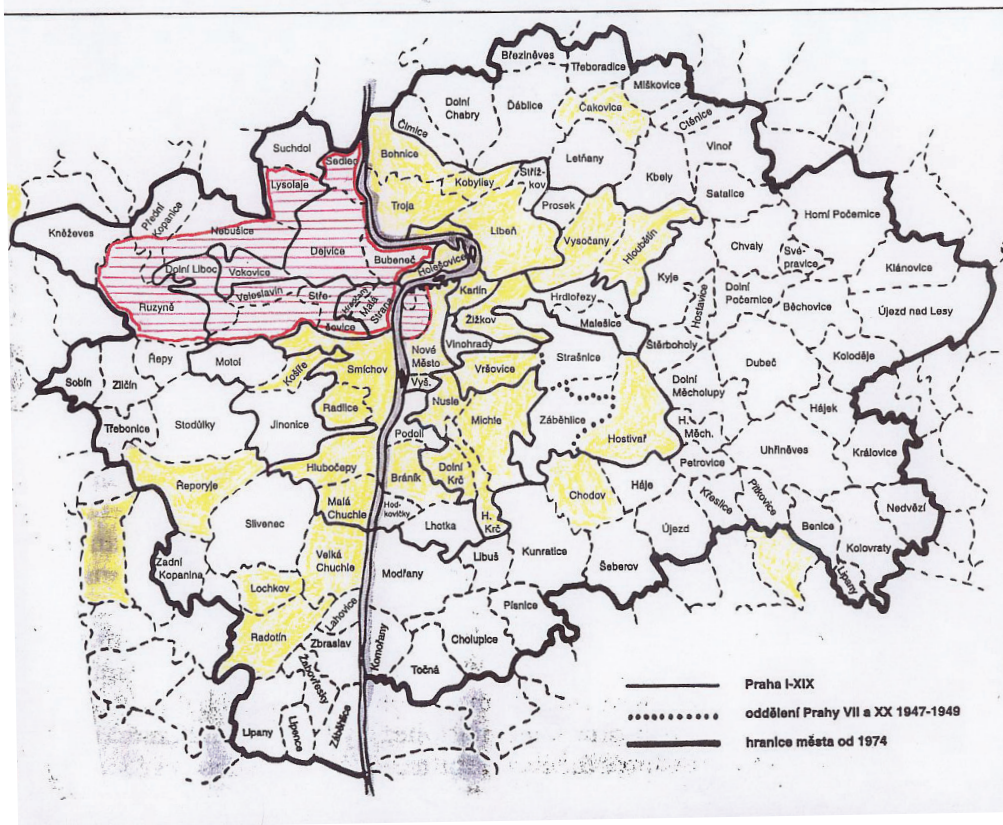

Obvod
českokobratrského evangelického sboru v Salvátora
v Praze I.

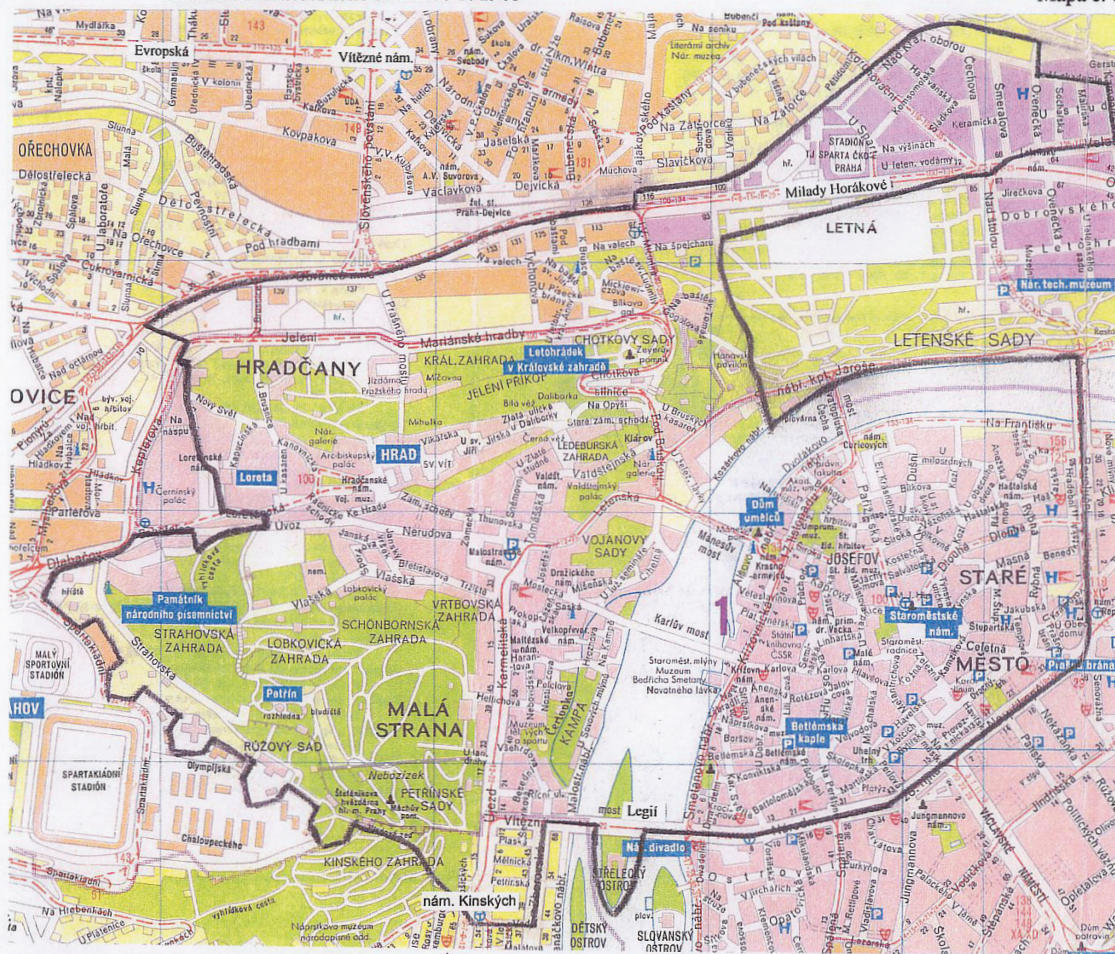
Mapa 4 Obce přidělené Salvátoru 1921 v okolí Prahy při rozhraničení

Mapa 5 Městské části Prahy, kde bydleli členové Salvátora
(kteří nerespektovali tzv. rozhraničení)

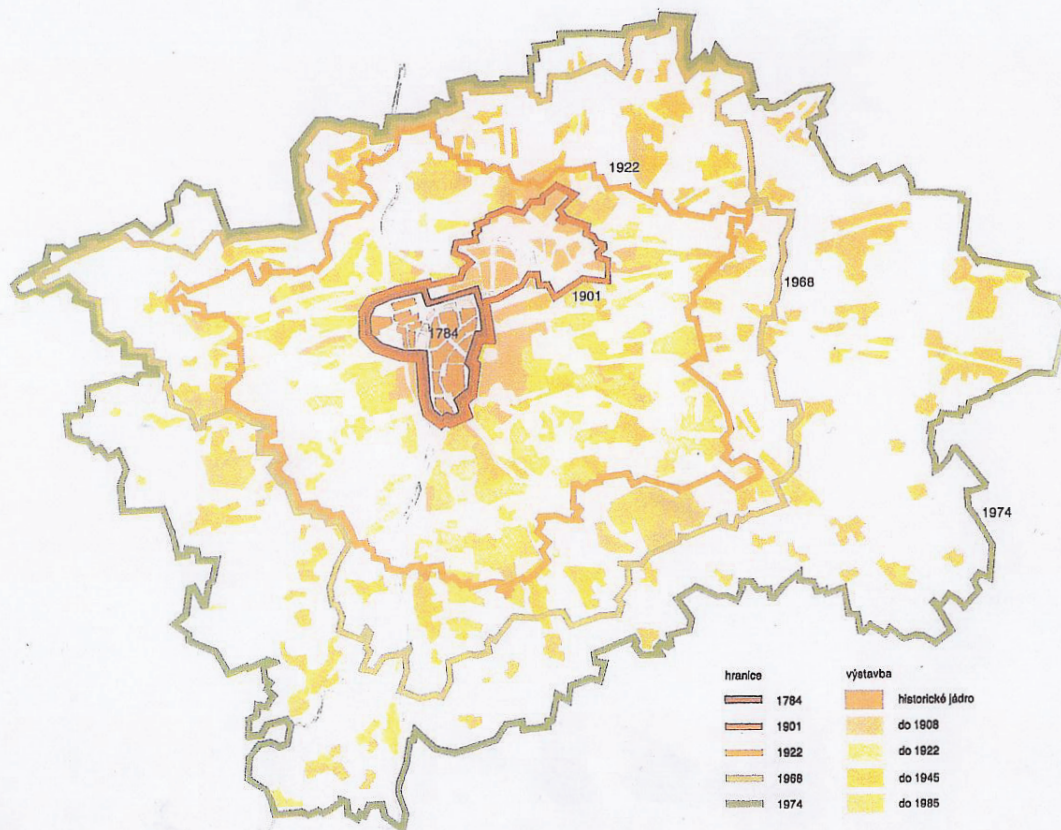
Hranice salvátorského sboru od r. 1965

Mapa č. 6

Mapa č. 7 (dle 19.)

R. 1900 měla
dvakrát více obyvatel než původní středověké jádro. R. 1922 se
sloučením 38 obcí vytváří Velká Praha. O půl století později se
městské území rozšiřuje až na téměř 500 km². Tím byl vytvořen
dostatečný prostor pro rozvoj soudobého velkoměsta

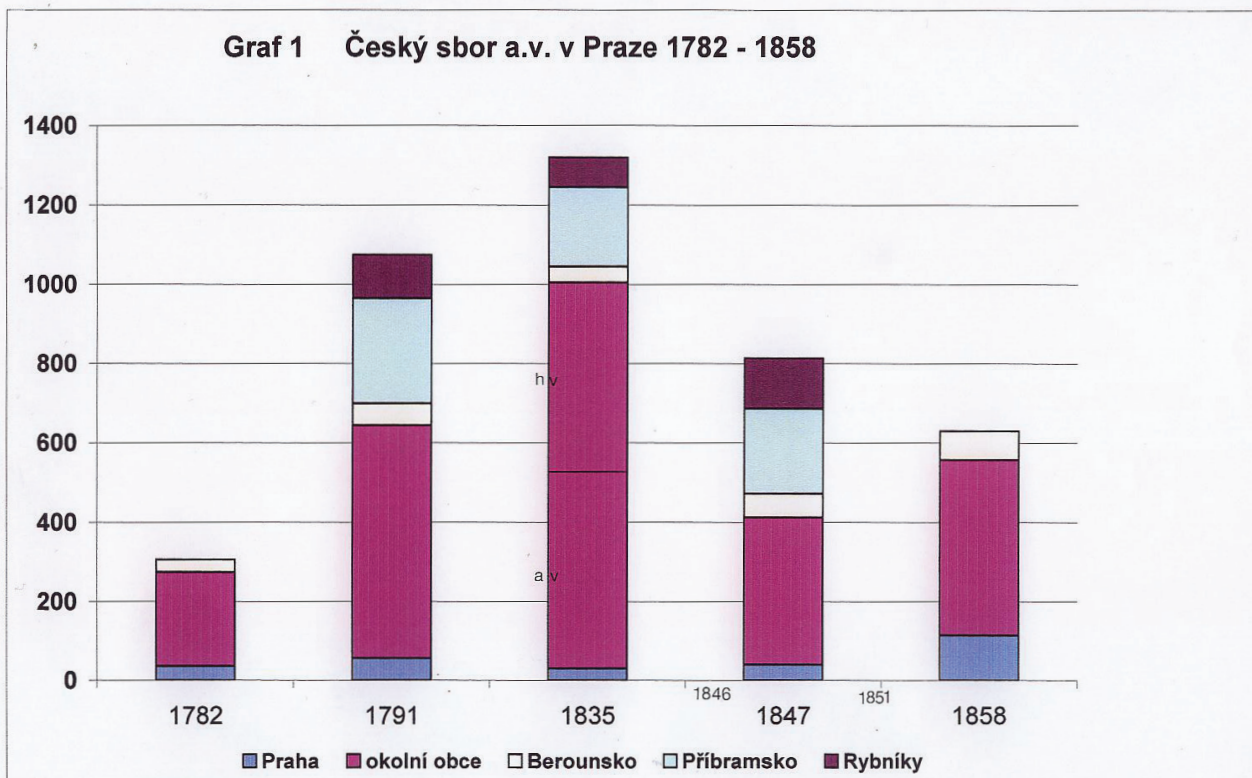
grafy

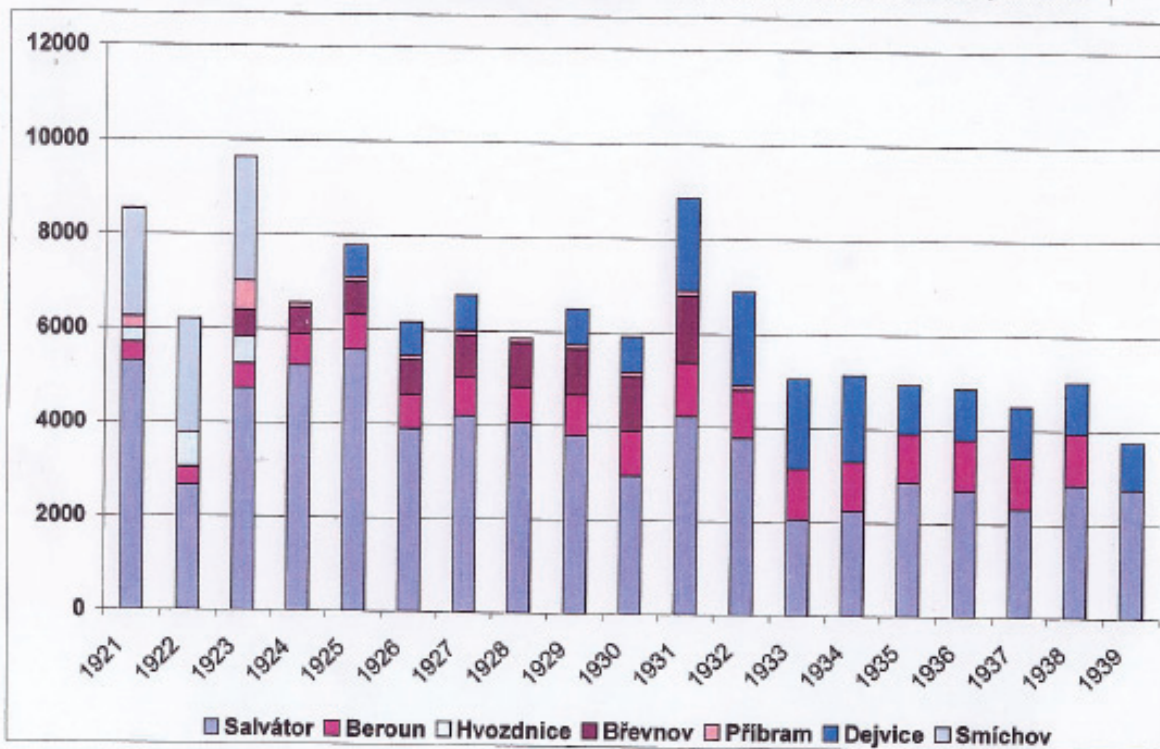

Graf 1 Český sbor a.v. v Praze 1782 - 1858

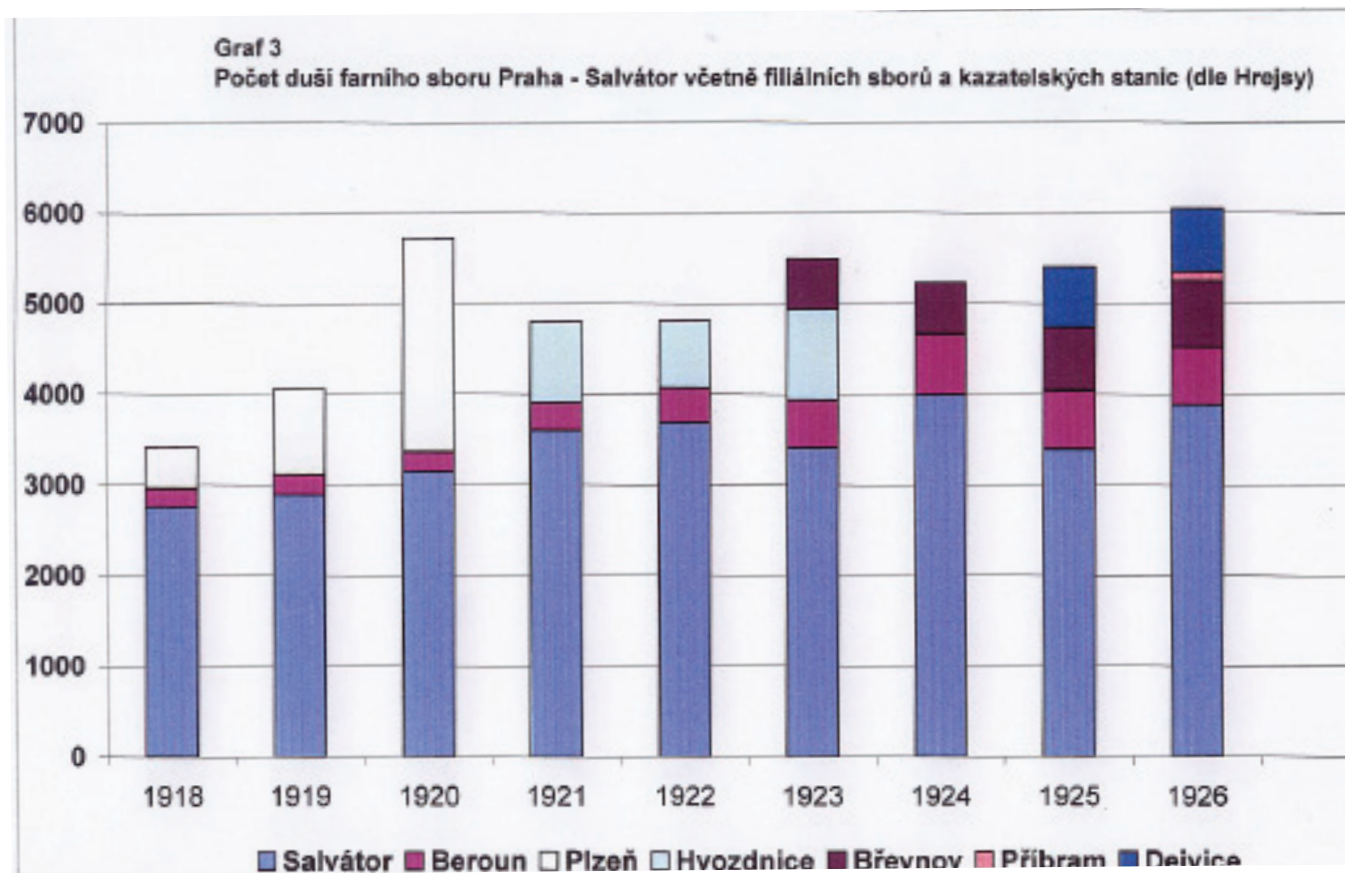

Graf 2 Počet duší farního sboru Praha - Salvátor včetně filiálních sborů a kazatelských stanic

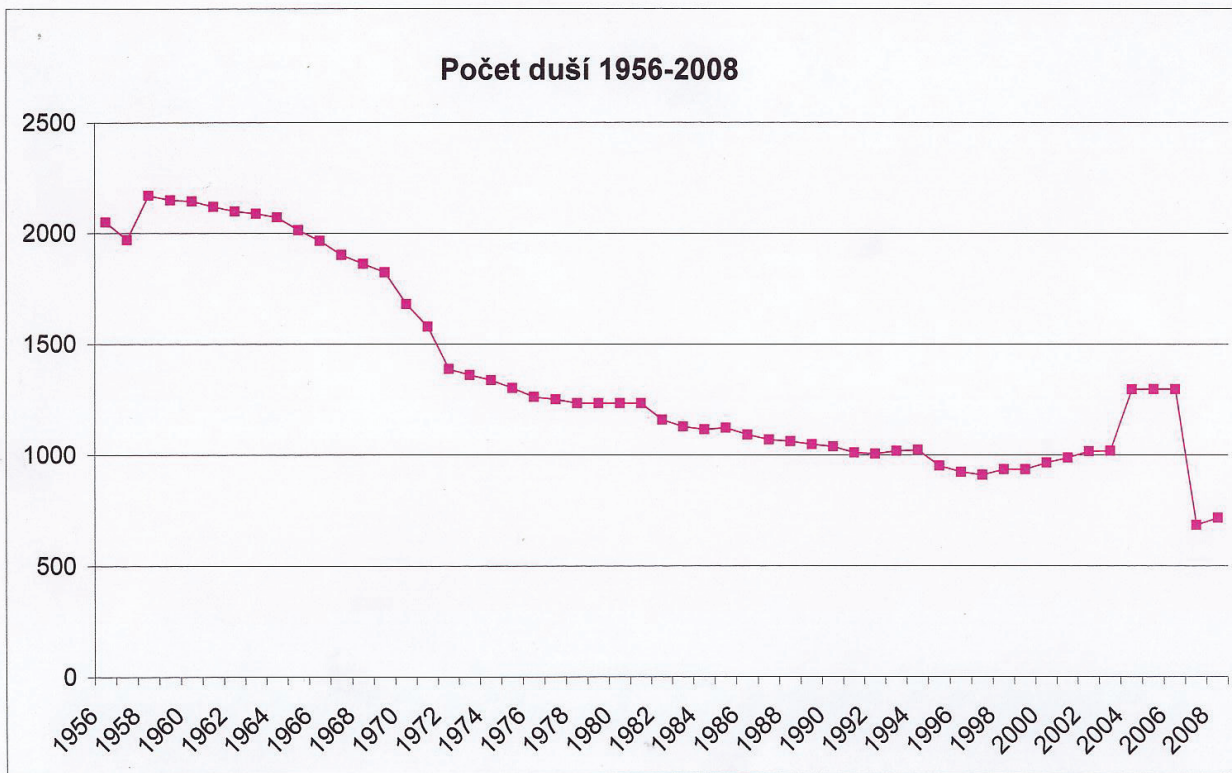
(dle schematismu ČCE, uveřejňované každoročně v Evangelickém kalendáři)

Počet duší 1956-2008

Průměrná nedělní účast

